voorzitter deputaatschap

ds. A.J. van der Toorn
De Jagershuizen 88
7316 NE Apeldoorn

predikant@barnabaskerk.nl
06-45036156

2e voorzitter

mr. J.C. Tebrugge
jctebrugge@gmail.com
06-12867625

Apeldoorn, woensdag 12 november 2025

Aan: alle kerkenraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Betreft: reactie op brief voorbereiding convent 29 november 2025

Geachte kerkenraad,

Deputaten Kerkorde en Kerkrecht hebben kennisgenomen van de brief die de voorbereidingsgroep van het zogenoemde convent van 29 november 2025 heeft gestuurd aan kerkenraden. In die brief wordt naar ons oordeel een aantal beweringen gedaan die onjuist of onvolledig zijn, en die voor alle kerken in ons verband van wezenlijk belang zijn. Omdat deze zaken raken aan de kern van het kerkverband en rechtstreeks vallen binnen het terrein van ons deputaatschap, achten wij het nodig hierop te reageren en hierover enige verduidelijking te geven.

Met deze brief willen wij kerkenraden helpen om de kerkordelijke werkelijkheid helder te zien. Eerst (1) wordt aangegeven dat het kerkverband van de CGK nog steeds bestaat. Daarna (2) wordt toegelicht wat wij verstaan onder het wezen van de kerk. Vervolgens (3) wordt uiteengezet welke weg de kerkorde wijst wanneer een kerkenraad overweegt het verband te verbreken. Daarna (4) volgt een toelichting op de betekenis van revisie en appel als bescherming van gemeenteleden. Ten slotte (5) volgt een passage over het gebruik van de naam CGK en het bewaren van de eenheid van de kerk.

Ons doel is niet te oordelen over personen of intenties, maar om helder uiteen te zetten wat de kerkorde bepaalt over het bestaan van het kerkverband, over de weg die kerken en leden hebben te gaan bij meningsverschillen, en over wat als afscheiding moet worden beschouwd. We hopen dat deze toelichting mag helpen om te voorkomen dat kerken – soms uit oprechte zorg – onbedoeld buiten de orde van de kerk gaan handelen.

1. Het kerkverband van de CGK bestaat onverminderd

Het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken bestaat nog steeds – niet alleen juridisch, maar ook kerkrechtelijk. De eenheid van de kerken rust niet op een reglementair stelsel, maar op hun eenheid in Christus. Vanuit die gemeenschap hebben de kerken zich aan elkaar verbonden en een kerkorde aanvaard die deze gemeenschap ordelijk gestalte geeft. De kerkorde

is daarom niet de grond van het kerkverband, maar de uitdrukking van de eenheid die haar grond vindt in Christus zelf.

Kerkrechtelijk blijft het verband bestaan zolang de kerken gezamenlijk gebonden zijn aan die kerkorde en elkaar herkennen als kerken van Christus op grond van de gemeenschappelijke aanvaarding van Schrift en belijdenis.

Sommigen hebben betoogd dat het verband zou zijn opgeheven doordat de generale synode voortijdig is gesloten, zonder aanwijzing van een roepende kerk, of doordat sommige kerken besluiten van de synode naast zich neerleggen. Beide redeneringen missen grond.

Het eerste argument miskent wat een generale synode in het gereformeerde kerkrecht is: een tijdelijke vergadering van afgevaardigden die voor een beperkte periode samenkomt om namens de kerken besluiten te nemen. De generale synode is nooit een permanent orgaan. Dat zij in 2025 voortijdig werd gesloten, zonder dat toen een roepende kerk voor de volgende synode werd aangewezen, doet daarom niets af aan het voortbestaan van het kerkverband. De gemeenschap van kerken blijft bestaan zolang zij elkaar erkennen als kerken van Christus en de kerkorde als gezamenlijke orde aanvaarden.

Het tweede argument stelt dat wanneer kerken van besluiten afwijken, artikel 31 KO feitelijk niet meer functioneert en het kerkverband daardoor zou ophouden te bestaan. Maar ook dat standpunt mist kerkrechtelijke grond. Het functioneren van artikel 31 veronderstelt niet dat er nooit afwijking voorkomt, maar dat kerken de orde blijven erkennen waarin men elkaar kan aanspreken en corrigeren.

Wie stelt dat afwijking van een synodebesluit het kerkverband zou opheffen, miskent daarmee het presbyteriaal-synodale karakter van ons kerkrecht. De synode is geen centraal bestuur dat het bestaan van de kerken bepaalt, maar een meerdere vergadering waarin de kerken samen verantwoordelijkheid dragen. Het kerkverband is daarom niet een bestuurlijke constructie, maar een gemeenschap van kerken die in vrijheid en orde samenleven onder de gehoorzaamheid aan Christus, met de kerkorde als hun geldend recht.

De continuïteit van het kerkverband is civielrechtelijk bevestigd door het vonnis van 25 september 2025, waarin is uitgesproken dat het kerkverband van de CGK rechtsgeldig voortbestaat. Intussen is de Christelijke Gereformeerde Kerk te Hoogeveen aangewezen als roepende kerk voor de volgende generale synode van de CGK. Binnen dit bestaande kerkverband is er geen tweede roepende kerk.

Daarmee is zowel kerkrechtelijk als juridisch duidelijk dat het verband van de CGK nog bestaat, en dat spreken over een *“hernieuwd kerkelijk samenleven”* misleidend is.

Het uitgangspunt blijft dat kerken één zijn zolang zij gezamenlijk de gereformeerde belijdenis onderschrijven. Scheiding kan alleen aan de orde zijn wanneer een kerk de kenmerken van de ware kerk prijsgeeft (NGB art. 29). Verschillen in uitleg of toepassing van de Schrift kunnen ernstig zijn, maar vormen op zichzelf geen scheidingsgrond zolang de gemeenschappelijke basis van Schrift en belijdenis wordt vastgehouden.

2. Over het wezen van de kerk

Het gereformeerd kerkrecht kan slechts worden verstaan vanuit het wezen van de kerk zelf. De kerk is het eigendom van Christus, het lichaam waarvan Hij het Hoofd is. Zij is één, heilig, katholiek en apostolisch (NGB art. 27). Deze eenheid is een gave van Christus, maar ook een roeping tot zichtbare gemeenschap in waarheid en liefde.

De plaatselijke gemeente is de concrete gestalte van die ene kerk. In haar samenleven komt tot uitdrukking dat de kerk wordt vergaderd door het Woord en de Geest en leeft uit de verkondiging en de sacramenten. De kerken zijn aan elkaar gegeven om die gemeenschap zichtbaar te bewaren.

De kerkorde is in dat licht geen juridisch systeem, maar een dienstmiddel dat de vrede dient en het geestelijk leven ordent. Wanneer kerken elkaar erkennen op de grondslag van Schrift en belijdenis, beantwoorden zij aan het wezen van de kerk. Verdeeldheid is geen vanzelfsprekendheid maar een tekort dat in ootmoed moet worden gedragen.

Daarom past slechts een houding van nederigheid en wederzijds respect. Het recht is niet een doel op zichzelf, maar een dienstmiddel ten behoeve van de gemeenschap van geloof, hoop en liefde. Waar de vrede wordt gezocht in gehoorzaamheid aan Christus, wordt de eenheid van de kerk gediend.

3. De kerkordelijke weg bij verbreking van het kerkverband

Wanneer een kerkenraad daadwerkelijk besluit te breken met het kerkverband, is dat een uiterst ernstige stap. De kerkorde kent voor zo'n beslissing één duidelijke procedure, beschreven in artikel 37, lid 2 KO:

"Een door de kerkenraad genomen besluit tot verbreking van het kerkverband zal niet van kracht zijn voordat de kerkenraad de gemeente heeft geraadpleegd in een speciaal voor deze zaak belegde vergadering met de gemeente, welke vergadering in de kerkdienst op twee achtereenvolgende zondagen is aangekondigd met vermelding van het desbetreffende besluit."

Dat artikel is niet formeel of bureaucratisch bedoeld, maar drukt een diep geestelijk principe uit: verbreking van de kerkelijke gemeenschap mag nooit lichtvaardig of op initiatief van enkelen plaatsvinden. De kerkorde kent een duidelijke orde voor het samenleven van de kerken en voor de besluitvorming binnen de vergaderingen. De gemeente is hierin niet slechts object, maar mede drager van het kerkelijk leven, als gemeenschap van gelovigen in het lichaam van Christus (vgl. NGB art. 27-29). Daarom raakt zo'n besluit niet slechts aan bestuurlijke verhoudingen, maar aan het samen-zijn van de kerk zelf.

Wanneer een kerkenraad meewerkt aan het aanwijzen van een roepende kerk voor een zogenoemde 'algemene vergadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken op grond van de 'vierslag'', zoals in de oproep tot genoemd convent wordt genoemd, of wanneer hij naar een dergelijke vergadering afvaardigt zonder de weg van artikel 37 van de Kerkorde te volgen, handelt hij niet binnen de orde van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Zo'n stap betekent - hoe men het ook formuleert - feitelijk een vorm van afscheiding van het bestaande kerkverband. Afscheiding heeft niet alleen geestelijke, maar ook praktische gevolgen: wie zich van het verband

losmaakt, verliest vanzelfsprekend ook de plaats in gezamenlijke organen van het kerkverband, zoals deputaatschappen. De kerkorde kent immers geen dubbel lidmaatschap van onderscheiden kerkverbanden. Een besluit tot verbreking van het kerkverband zonder de kerkordelijke weg te volgen, staat bovendien op gespannen voet met de belofte die ambtsdragers bij hun bevestiging hebben afgelegd.

4. De weg van revisie en appel

De kerkorde kent een eigen, ordelijke weg om besluiten te beoordelen en te verbeteren: die van revisie en appel (artikel 31 KO en de Integrale Regeling Revisie- en Appelprocedure, IRRA). Deze weg is van groot belang, juist omdat zij gemeenteleden beschermt tegen willekeur of onjuiste besluiten van hun kerkenraad. Zij waarborgt dat niemand in de kerk overgeleverd is aan de beslissingen van één plaatselijke vergadering, maar dat ieder recht heeft op een eerlijke behandeling van bezwaren binnen het geheel van de kerken.

Volgens artikel 31 KO worden besluiten gehouden voor vast en bondig, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd zijn met het Woord van God, de belijdenis, de kerkorde of de redelijkheid. Dat betekent dat de kerkordelijke weg niet slechts juridisch, maar ook geestelijk is: zij wil recht doen aan waarheid, rechtvaardigheid en billijkheid in het samenleven van de kerken. Revisie en appel zijn niet bedoeld als formele stappen, maar als geestelijke middelen om recht te doen binnen de gemeenschap van de kerk.

Wanneer een kerkenraad buiten de orde van artikel 37, tweede lid, KO handelt, staat voor een gemeentelid dat daar bezwaar tegen heeft de mogelijkheid van revisie en appel open, in een poging om het recht te herstellen en de eenheid van de kerk te bewaren.

5. De naam CGK en het bewaren van de eenheid

De naam Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) behoort bij het bestaande kerkverband. Wie zich daarvan losmaakt, kan die naam niet blijven voeren voor een andere kerkelijke eenheid. Dat is niet slechts een juridisch punt, maar een uitdrukking van trouw aan waarheid en helderheid: namen horen bij werkelijkheden, en de werkelijkheid van de CGK is het bestaande kerkverband.

De kerkorde is geen organisatorisch stelsel, maar een geestelijke ordening die wanorde wil voorkomen en de vrede van Christus wil bewaren (vgl. 1 Kor. 14:33). De Schrift roept op om “de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede” (Ef. 4:3). Dat vraagt van ons allen niet alleen trouw aan de waarheid, maar ook zelfbeheersing, geduld en bereidheid om elkaar te blijven aanspreken in broederlijkheid.

Als deputaten voelen wij de pijn van de huidige situatie. Toch geloven we dat de weg van orde en gehoorzaamheid de enige is waarop ware eenheid bewaard kan worden. Daarbij komt dat de voortzetting van het kerkverband niet slechts van principieel belang is, maar ook van praktisch gewicht. Binnen het verband liggen nog verschillende cruciale dossiers die op ordelijke wijze tot afronding moeten komen, waaronder de verdere bezinning op de hermeneutiek, de omgang met kerken die afwijken van synodale besluiten inzake man/vrouw, de toepassing van artikel 31 KO en de IRRA, en de uitwerking van de kerkordelijke positie van deputaatschappen en meerdere

vergaderingen. Zolang deze onderwerpen niet zijn behandeld door een wettige generale synode, is het des te noodzakelijker dat de kerken in gemeenschap blijven om deze zaken gezamenlijk, naar Schrift, belijdenis, kerkorde en redelijkheid, af te doen.

Wij hopen dat deze toelichting helpt om de juiste verhoudingen te zien en om te voorkomen dat kerken stappen zetten die het verband feitelijk verbreken. Onze wens is dat er ruimte blijft voor gesprek, voor eerlijk appel en voor gezamenlijk zoeken naar de weg van Christus met Zijn kerk.

Met broederlijke groet,

Namens deputaten Kerkorde en kerkrecht (KOKR)
ds. A.J. van der Toorn, voorzitter

Samengevat
- het kerkverband van de CGK bestaat
- Hoogeveen is de enige roepende kerk voor de volgende GS
- een andere roepende kerk aanwijzen voor een algemene vergadering is breken met het kerkverband
- breken kan alleen via de weg van art. 37.2 KO waarbij de gemeente geraadpleegd wordt
- als artikel 37 niet gevolgd wordt, kunnen gemeenteleden de weg gaan van revisie en appel
- de naam CGK is voorbehouden aan het bestaande kerkverband dat Hoogeveen als roepende kerk heeft aangewezen

Literatuur en bronnen

Bouwman, H., Gereformeerd Kerkrecht, deel II (Kampen 1928)
Calvijn, J., Institutie van de christelijke godsdienst, boek IV, hoofdstuk 1
CGK kerkorde 2022, artikelen 31 en 37, met IRRA-bijlage
Acta generale synode CGK 2022, besluiten betreffende art. 31 en 37 KO
Deputaten Kerkorde en kerkrecht, Kerkrechtelijke lijnen rond het kerkverband (2024)
Deputaten Kerkorde en kerkrecht, De kerk, het kerkverband en het aanvaarden van de geloofsbrieven (2022)
Deputaten Kerkorde en kerkrecht, Bevoegdheid meerdere vergaderingen t.a.v. kerken die afwijken van kerkordelijke besluiten (2022)
Golverdingen, J., Gereformeerd Kerkrecht (Barneveld 1995), h. 2
Mr. H. de Hek en prof. mr. W.A. Zondag, Kerkverband en rechtspersoonlijkheid (16 september 2025)
Prof. dr. H.J. Selderhuis, “Het kerkverband bestaat nog steeds”, Reformatorisch Dagblad, 6 juni 2025
Rutgers, F.L., De Geldigheid van kerkelijke besluiten (Kampen 1899)
Voetius, G., Politica Ecclesiastica, deel I–III (Utrecht 1663–1676)
Vonnis Rechtbank Midden-Nederland, 25 september 2025, inzake CGK-rechtspersoonlijkheid